

ASSAIG

Marc Roig: “S’han fet polítiques culturals que no eren ni nacionals, ni d’esquerres”

Entrevista amb Marc Roig, autor de "Barcelona, cultura sense capital"

Joan Burdeus
Crític cultural. Filosofia, política, art i pantalles.
21/10/2021

Marc Roig i Badia (Barcelona, 1964) és professor d’antropologia, teoria de la comunicació, coordinador cultural del Màster en producció cultural a la Universitat Ramon Llull i professor de política cultural al Màster en Gestió d’institucions culturals a la Universitat de Barcelona. Però també té una carrera nodrida fora de l’acadèmia: ha estat productor musical (festival BAM, any Rober Gerhard, Festa de la Música), comissari, lletrista, activista, etc. El currículum és important perquè a [Barcelona, cultura sense capital](#) (Publicacions de l’Abadia de Montserrat), Roig repassa trenta anys de polítiques culturals a Barcelona tant des del punt de vista tècnic com del personal. Si la pregunta és ¿Què ha passat?, la lectura deixa amb la resposta “Que s’ha fet tot malament”. Roig es fica en pantans amb un estil molt directe, planer i estripat, hi posa teoria, i de seguida en surt a tot drap cap a un altre embolic. Parlem del problema de la cultura de grans equipaments, del fracàs de pujolisme i maragallisme per bastir una cultura nacional, i de com fer-ho millor a partir d’ara.

Marc Roig | Foto: Joana de Querol

El principal problema de les polítiques culturals de Barcelona ha estat...

Que els últims trenta anys s'han fet polítiques culturals per a una Barcelona turística, poc social i que respon poc a la vitalitat ciutadana. S'ha fet una cultura molt institucionalitzada, centrant esforços en grans equipaments que resulta que només utilitza un 30% de la població. I hi podríem afegir "globalitzada", però això ja no és un problema de la cultura barcelonina, sinó el principal problema de la cultura avui arreu.

Un dels cavalls de batalla del teu llibre és que no s'ha protegit prou el fet català, que les polítiques culturals no han estat prou nacionals.

Si fem història, veiem que la Renaixença és un moviment burgès i popular a la vegada. Des de finals del XIX fins a primers del XX, hi ha un esforç continuat perquè el català sigui llengua prescriptora i al mateix temps hi ha cultura popular catalana. Després ve la Guerra. I, quan sortim del franquisme, ho fem amb certa il·lusió que la cultura catalana pot ser la cultura nacional, que hi haurà un projecte de país. Després es va amagant el cap sota l'ala. Hi ha molts factors, però en destaco tres. Primer, que Barcelona ha rebut onades migratòries fortíssimes generant problemes d'inclusió social que no s'han resolt bé. Segon, que hi ha un nacionalisme banal espanyol que, en la seva estratègia de modernitzar espanya, ignora la realitat catalana i prescindeix de cap mena de plurinacionalitat. Tercer, el procés de globalització planetari. Sigui com sigui, els polítics catalans del moment no aconsegueixen fer una aposta decidida per una política cultural d'estat, amb quotes de protecció, polítiques d'excepció cultural, etc. No es generen els consensos per a un pacte nacional per la cultura.

Part de la culpa l'atribueixes a Pujol.

Tot i que Pujol es ven com un partit nacionalista i sembla que té una idea de nació catalana i de país, no entén que es puguin fer polítiques culturals de dretes. Fer política cultural no té per què ser donar suport a la dissidència. Però el balanç és que, durant els vint-i-tres anys de pujolisme només es dedica un 0,7% del pressupost a cultura (fins que arriba el tripartit, que puja el 2%, i fins a la crisi, que torna a baixar al 0,7 i fins ara). Crec que l'explicació d'això és una desconfiança en els intel·lectuals del moment, que Pujol percep massa a prop de l'esquerra, i s'acaba convertint en una desconfiança de la cultura en general.

Marc Roig | Foto: Joana de Querol

I Maragall.

Maragall intenta dur els agents culturals al seu terreny, però tampoc acaba de sortir-se'n. El maragallsime segueix la lògica dels urbanistes americans com **Richard Florida**: convertir la cultura amb un recurs per posicionar Barcelona com a ciutat internacional. Totes les estratègies, des de l'eix que es crea per oxigenar el Raval, o l'Auditori a les Glòries, responen més a una lògica de reconversió urbanística que a una lògica cultural. No deixa de ser sospitós que el regidor que fa la transformació urbanística de la Barcelona Olímpica, el 93 es converteixi en regidor de cultura. En conseqüència, s'implementa una política de grans equipaments culturals. I els grans equipaments serveixen per situar Barcelona al mapa del món, però no ajuden a democratitzar la cultura, a promoure l'accés a la cultura. Les polítiques de Maragall tenen molt poc d'esquerra i molt de neoliberals.

I arriben els Comuns.

És curiós que un moviment que arriba a l'alcaldia gràcies a un discurs de crítica a la Barcelona-marca venuda al turisme, a l'hora de la veritat, en l'àmbit de la cultura no promogui iniciatives culturals amb dimensió social, que no es recolzin moviments més alternatius. En general ha continuat la inèrcia de suport de grans equipaments. **Jordi Martí**, el regidor de cultura de Colau és el mateix que el de **Jordi Hereu**.

Durant els vint-i-tres anys de pujolisme només es dedica un 0,7% del pressupost a cultura

Tampoc diposites les teves esperances en Esquerra Republicana.

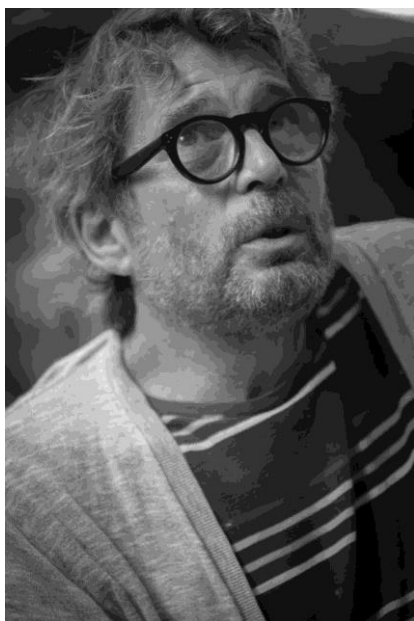
Tinc la impressió que Esquerra ha estat incapaç de bastir una proposta valenta que entengui que, si es vol reforçar la particularitat cultural catalana, s'ha de reforçar la identitat i la defensa de la cultura en tant que catalanes. Si ens trobem que actualment es torna a dedicar un 0,7% del pressupost, ja es veu que no es va enlloc. Jo no demano que es passi a l'u o al dos, sinó que es passi del 0,7 al 7. ¿Si l'Ajuntament de Barcelona està dedicant el 15% del pressupost a cultura, i la Diputació de Barcelona dedica 10%, com és que la Generalitat només inverteix el 0,7%? Si ens prenem seriosament la independència, hem de tenir clara que la particularitat cultural és un factor clau. No s'acaba d'entendre per què el president de la Generalitat no té això al cap. Veiem molta força en la defensa de la independència, i molt poca en la defensa de la cultura pròpia. Quan començo a escriure el llibre la primera frase era: "La cultura catalana com a cultura nacional de Catalunya..." i m'aturo: la frase no funciona.

La Renaixença queda lluny: pots posar exemples de polítiques culturals recents tal com les voldries?

Les escoles de Música haurien de ser un referent de democràcia cultural. Històricament, els ensenyaments artístics han estat cosa de les famílies burgeses. Amb les escoltes de música tenim la possibilitat que el conjunt de la població es posi a tocar, a crear, participi en processos comunitaris, etc. A través de l'escola de música pot haver-hi un procés d'apoderament i democràcia cultural, pel tipus de músiques que es toquen, per com s'ensenyen. Als països nòrdics, on aquesta manera de fer s'ha estès al màxim, les escoles de música s'han convertit en aquests espais paradigmàtics de l'esquerra cultural. Això que tocava fer als anys vuitanta a casa nostra, no es va fer. S'han fet polítiques culturals que no era ni nacionals, ni d'esquerres.

Al llibre poses el focus en el que es podria haver fet millor des de Catalunya: però no és una simple qüestió d'asimetria en el poder, d'un enemic massa gran i amb una estratègia molt més contundent?

Durant els vuitanta i els noranta el sentiment és de desactivació política i social, la celebració de la comercialitat com a estratègia cultural. I alhora, als anys vuitanta, dir que eres nacionalista volia dir que eres de Convergència. I aleshores l'esquerra va jugar a dir, sistemàticament, que no es podia ser d'esquerres i nacionalista, que calia ser multicultural, cosmopolita, etc. Al final aquest multiculturalisme i aquesta postmodernitat s'han acabat convertint en els grans enemics de la cultura catalana, perquè han fet impossible una cosa tan lògica com defensar la cultura pròpia, autòctona. Arribem al segle XXI i això explota. El Procés és l'explosió d'una incomoditat soterrada al llarg dels vuitanta i els noranta.

Marc Roig | Foto: Joana de Querol

Al llibre critiques que el Procés no es va fer amb la feina cultural feta, i que no hi ha hagut un projecte cultural de país. Si això no es va fer quan els temps eren més favorables, com es fa a partir d'ara, que les reticències al factor nacional en la cultura per part del bloc espanyolista són més grans que abans?

Jo no sé com es fa. Crec que és necessari un rearmament en una cultura que sigui alhora popular i catalana. Qui històricament havia defensat la particularitat catalana eren les classes populars, no era només una cosa de burgesos. Un dels detonants del meu llibre va ser [la proposta de Xavier Albertí respecte del Paral·lel](#), el descobriment d'una cultura catalana popular i urbana. Com pot ser que això que a mi em fa replantejar moltes coses, jo ho descobreixi el 2015? Avui, el vot independentista és d'humiliació i de frustració, no d'il·lusió en un projecte col·lectiu. Cal tornar a il·lusionar, i calen polítiques culturals d'esquerres i catalanes.

Però l'ulsterització cultural és més forta ara. Al llibre defenses les quotes pel català, però si veiem la nova llei de l'audiovisual, es lluita per uns mínims molt per sota del que s'hauria considerat normal fa unes dècades.

I a sobre, el més greu de la llei no és ni tan sols la part lingüística, sinó el vessant industrial, que farà que guanyin la partida les grans productores de cinema a Madrid, i que ja ni tan sols es disputa. Jo em pregunto per què no poden les associacions culturals com ara Òmnium crear una consciència ciutadana més gran respecte de la desaparició del català a les plataformes? Per què no es poden fer accions de veto ciutadà organitzat contra les plataformes que no defensen el català?

Parles de veto ciutadà, però al llibre ets molt crític amb totes les crides voluntaristes, a posar la responsabilitat en els catalanoparlants en el nivell individual.

El problema de la llengua és massa gran per al nivell individual. No crec que essent més bel·ligerants en situacions conversacionals del dia a dia n'hi hagi prou per salvar el català. Encara crec en la política, malgrat tot, en què cal una voluntat institucional explícita i polítiques culturals valentes.

És imprescindible que els equipaments culturals es desplacin als barris

La sensibilitat que defenses, una mena de cultura popular i descomplexadament catalan, em fa pensar en una certa esfera de Twitter i, particularment, en alguns podcasts i influencers joves (*La Sotana, Juliana Canet, Gent de Merda*) que s'identificarien amb això que dius Què en penses?

M'ho miro amb interès, veient que la qüestió catalana està deixant de ser un fet que l'esquerra es mira com una cosa de burgesos. Però trobo que això és un nínxol molt petit, i quan penso en la gent jove crec que hi ha una gran desorientació. A més, en el món de la producció cultural, que és el meu, segueixo veient una carrera pel talentisme, que no percep la dimensió social de la cultura. Encara patim trenta anys de mercantilització, globalització i banalització de la cultura.

Per acabar, una carta als reis culturals?

Creo que és imprescindible que els equipaments culturals es desplacin als barris. Cal una voluntat institucional explícita en això. La cultura dels grans equipaments tal com estan plantejats està plantejada per als turistes, i cal prioritzar el veïnat. I d'altra banda: no entenc que un govern independentista no pugui establir quotes perquè els equipaments culturals que controlen programin més autors catalans.

Marc Roig I Foto: Joana de Querol

EXTRET:

BUREDEUS, Joan. (2001) *Marc Roig: "S'han fet polítiques culturals que no eren ni nacionals, ni d'esquerres"* [en línia] Barcelona: Núvol. El digital de cultura. [Consultat: 21 d'octubre de 2001] Disponible a Internet <<https://www.nuvol.com/llibres/assaig/marc-roig-shan-fet-politiques-culturals-que-no-era-ni-nacionals-ni-desquerres-212777>>